

Iskate vam dati
nadalje in naprej.
—
Izredno nevarno
naftno svetlobo
—
Izredno nevarno
naftno svetlobo

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni
prostor, 2657 So.
Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 So. Lawndale Ave.
Telephone Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII.

Cena lista
je \$5.00.

Entered as second-class matter
at Chicago, Illinois, under the
Act of Congress of March 3, 1879.

January 28, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the
Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 28. aprila (April 28), 1925.

Subscription \$5.00
Yearly

STEV.—NUMBER 100

Acceptances for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

IZREDNO NEVARNO PLIN NA TRGU

PROFESOR HENDERSON NA UNIVERZI V YALU SVARI PRED NJIM.

Nevarno je človeškemu zdravju in tvori nevarnost za postranstvanje motorne industrije.

New York, N. Y. — Po izjavi profesorja Yandell-Hendersona z univerze v Yallu prihaja hujša kuga kot je jetika za ljudstvo, ako se ne prepreči načrti Ethil Gas korporacije. To izjavo je podal profesor v svojem nagovoru na zborovanju Ameriškega društva varnostnih inženirjev in Mednarodnega varnostnega sveta.

On meni, da gazolin, ki je pripravljen s tetra-tilnim avincem, ne bo ogrožal le človeškega zdravja, ampak bo tudi povzročil, da skupina kapitalistov monopolizira produkcijo gazolina in avtov. Ta plin res povzroči, da ne razbijajo motorji in da se poveča sposobnost avtomobilov. Iz tega bo pa zopet sledilo, da bo treba izdelovati posebne motorje, ki jih bodo financirali finančniki, ki gospodarijo čez plin.

Plin bo okužil zrak po cestah, po katerih bodo vozili avti. Kajti v zrak bo prihajal svinec, ki ga bodo ljudje vdihavali. Profesor pravi, ako ima izbirati med jetiko in zastrupljenjem s svincom, tedaj on smatra jetiko za manjše zlo.

Zdaj prodajajo ta gazolin še za majhen profit ali brez profita. Ampak veliki profiti so v bodočnosti.

Dr. Henderson naglašja, da bo te vrste gazolin najbolj nevaren garaznim delavcem.

Te vrste gazolin že prihaja na trg v srednjem zapadu. V mestu New York ga ne smejo prodajati. Enajst delavcev v laboratorijih v Baywayu, Wilmingtonu, Delaware in Daytonu, O., je že podleglo temu gazolinu.

Ethil Gas korporacija je podružnica Standard Oil družbe v New Jerseyju in General kompanije. Poleg je pa še v tesnih stikih z du Pontovimi interesi. Za tem gazolinom so družbe, ki lastujejo milijarde.

Korupcija v detroitski mestni upravi

19 mestnih uradnikov in drugih aretiranih radi poverbe in tatvine.

Detroit, Mich. — Sodnik Frank Murphy je odredil aretacijo 19 mestnih uradnikov in drugih oseb radi korupcije v mestni vladi. Korupcija je bila odkrita v oddelku dela in šolskem svetu. Zapleteni v afero so mnogi sedanji in bivši mestni uradniki ter ji. Kakor je pokazala preiskava, stavbinski podjetniki in bankirje bilo mesto ogoljufano za več sto milijonov dolarjev. Obtožnice očita prizadetim podkupovanje, izsiljevanje denarja, poverbe in tatvino.

NEZASLIŠANE KAZNI VOJAKOV SE ZNIŽAJO.

New York, N. Y. (F. P.) — Ostri kazni, ki sta ju prejela vojak Trumbull in Crouch na Havaju, budeta najbrž znižani na tri leta. Tako pričakuje Unija za ameriške civilne svobodščine zaradi izjave, ki jo je podal poveljnik Schofieldove vojašnice. Generalni major William R. Smith se je izrazil, da kazni kot "26 in 40 let ječe presegajo meje justice in pameti". On je namignil, da zniža kazni in da nobeden od starih osem vojakov ne pride pred vojno sodišče. Dalje bo generalni avditor pregledal zapisnike o obravnavi.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Stavka krojaških delavcev v Bostonu.

Stavka tunelskih delavcev.

Izredno nevarno plin na trgu.

Heroično delo rudarjev.

Pri gospodarjih ni nobene milosti.

Aprilska vročina umorila pet oseb.

Po svetu.

Hindenburgova zmaga je prvi korak Nemčije nazaj k monarhiji.

V Bolgariji še niso nehale pokati bombe.

Ameriški poslanik Wilson je poravnal spor med Bolgarijo in Jugoslavijo.

Heroično delo rudarjev

Wallace, Idaho. — Štirinajst rudarjev, ki jih je zajel požar v rudniku Hecla v Burku, so se po 12-urnem heroičnem delu sami osvobodili.

Zunaj rudnika se je zbrala velika četa rešilcev, ki je poizkušala večkrat prodreti v rudnik, da reši iz njega svoje tovariše. Toda najpogumnejši so izjavljali, da je nemogoče prodreti v rudnik.

Ampak rudarji, ki so bili zajeti v rudniku, so se pogumno lotili dela, da se rešijo iz gorečega žrela, kajti v gorečem rudniku jih je čakala gotova smrt.

Najprvo so razvezali cev, ki jim je dovajala stisnjen zrak za orodje pri delu. S stisnjenim zrakom so pognali nazaj dim in plamen, tako da so se lahko približali ognju. Ko so bili dosti blizu ognja, so pričeli gasiti.

Vpregli so druge brizgalne in toliko časa brizgali s njimi, da so pogasili ogenj. Vodo so dobivali iz jarka za odtok vode.

Ogenj je nastal zaradi pokvarjene električne naprave. Ako je to resnica, je seveda krivda družbe, ki ne skrbi, da so električne naprave v dobrem stanju.

Rudarji se imajo zahvaliti svoji pričujočnosti duha in junakemu in napornemu delu, da se goreči rudnik ni zanje spremenil v grob.

NEWYORSKI UČITELJI NE DOBE POVIŠANE PLAČE.

Upi 27,000 učiteljev so splavali po vodi.

New York, N. Y. — Stara resnica se je zopet izkazala, da je za vse denar, le za tiste ga ni, ki vzgajajo in podučujejo mladino. Upi 27,000 učiteljev za povišanje plače so šli v nič. Governer Smith je vetiral Ricovo predlogo za 20-odstotno povišanje učiteljske mezde v New Yorku. Smith je seveda grešnega kozla odložil na proračunski odbor New Yorka (Board of Estimate and Appointment of New York City), češ, da je to "homerulsko" vprašanje.

Kdor ni slep in udarjen na možgane, je lahko spoznal, da je zadnjih pet in dvajset let hitreje naraščala draginja, kot pa povišanje učiteljskih plač. Ampak učitelji so bili in zdi se, da tudi še naprej ostanejo pastorki političarjev, dokler je v človeški družbi uveljavljen kapitalistični gospodarski sistem. Kapitalizem nepotrebno izobražuje ljudi. Kajti izobraženi ljudje, bi morali prezgodaj odpraviti moderno mezdno sužnost.

KAJ TAKEGA JE MOGOČE SAMO V AMERIKI.

Tihotapec kandidira iz ječe za občinskega svetovaleca.

Hammond, Ind. — Peter Glavutich vodi sam kampanjo zase za občinskega svetovaleca pri primarnih volitvah, ki se bodo vršile dne 8. maja. Glavutich odseduje kazen 90 dni v zaporu zaradi prodajanja opojnih pijač v svoji pivnici za neopojne pijače. Njegovi prijatelji napovedujejo njegovo zmago.

PRI GOSPODARJIH NI NOBENE MILOSTI

RUDARSKE DRUŽINE SODNIŠKIM POTOM POSTAVLJENE NA CESTO.

Z Doubleday Coal kompanijo še ni napravljena pogodba.

Pittsburgh, Kans. — (Izvirno poročilo. J. P.) — Že zadnjičkrat sem poročal, da je governer Paulen brzojavil šerifu, da naj sporoči, kakšen je položaj in da je šerif odgovoril, da vlada povod mir. Zdi se, da governer šerifu ni verjel ali da je Doubleday kompanija napravila ponoven pritisk na governerja, kajti fakt je ta, da je prišel sem državni prokurator C. B. Griffith, da se prepriča na lastne oči o položaju.

Pri Doubleday Coal kompaniji se je večina rudarjev organizirala, nekaj pohlevnih ovčič je ostalo na delu in se ni pridružilo organizaciji. Griffith je govoril tej peščici po delopustu. Razlagal jim je, da ustava garantira vsakemu državljanu, da ima pravico opravljati legalno delo, s kakeršnim so zadovoljni, tedaj jim bo država dala varstvo, da jih ne bo nihče nadlegoval.

Tukajšnji rudarji so se dozdej obnašali mirno in dostojno in niso prav nič grozili in pretili svojim tovarišem, ki imajo še luskine na očeh, da ne spoznajo in vidijo, da škodijo le sebi, ako se ne organizirajo. Griffithov govor je bil popolnoma nepotreben, menijo organizirani rudarji.

Veliko bolj pametno bi bilo, da se Doubleday kompanija poravnja s organiziranimi rudarji, pa bo vseh preiskav konec. Ampak kompanija še ni pokazala dozdeja vidnih znamenj, da ima resno željo do sprave z rudarji.

Okoli petnajst družin je bilo sodniških potom izgnanih iz hiš Sheridan Coal kompanije. Taborišče se nahaja severno od Grossa. Napravljen je bil nekakšen sporazum, da se družine umaknejo iz kompanijskih hiš do petnajstega aprila. To se ni zgodilo in šerif je dobil nalogo, da izvrši sodniški izgon.

Borno pohištvo rudarskih družin so naložili na sedem tovornih avtomobilov. Unija je dala napraviti fotografske slike o izgonu, da se ta zgodovinski dogodek ohrani kasnejšim rodovom, da vidijo, kako se nekoč ravna lo z delavci ob času mezdne sužnosti, ako niso bili pohlevni in krotki napram svojim gospodarjem.

FARMARJI NISO ZADOVOLJNI GLEDE ODLOKA ZA MESARJE.

V živilskem trustu vidijo veliko šibo zase.

Washington, D. C. — Narodni farmarski svet je postal izjavo, da se je obrnil na judicialnega tajnika za preklic sodniške odredbe, ki dovoljuje mesarskim mag-natom, da se bodoče podajo tudi v take trgovine, ki nimajo stika z mesno industrijo.

KARDINAL PSUJE KONTROLA PORODOV.

New York, N. Y. — Kardinal Hayes je izdal pastirski list proti kontroli porodov. List, ki je bil prečitan zadnjo nedeljo v vseh katoliških cerkvah newyorške nadškofije, naziva propagando za omejevanje otrok "nečisto reč, ki pretresa naš moralni čut." Kardinal roti svoje vernike, naj se ne zmenijo za to propagando, katera po njegovem mnenju vodi v splošno nemoralnost in ateizem.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo oblačno in hladno. Vzhodni vetrovi. Sonce izide ob 5:51, zaide ob 7:44.

V Bolgariji še vedno pokajo bombe

Bitke med agrarci in vojniki. Ameriški poslanik Wilson je posredoval med Bolgarijo in Jugoslavijo.

Belgrad, Jugoslavija, 27. apr.

Na temelju privatnih poročil, ki so ušla cenzuri, se je pojavil upor v bolgarski vojaški posadki v Sofiji. Večji kontingent vojaštva se je upri nadaljnjemu izvajanju belega terorja, katerega še ni konec. Vojaški upor je bil potlačen s brutalno silo in Cankov ima še vedno položaj pod svojo kontrolo.

Teroristični čini in krvavi spopadi v raznih krajih dežele se nadaljujejo. V Vratcih na severnozhodni strani Bolgarije je bila večeraj bitka med vojniki in kmoti. Eden vojak je bil ubit in dva ranjena. V Plevni je bomba porušila neko gledališče in poslopje javne knjižnice. O izgubah življenja ni podrobnih poročil. V okolišu Varne je bil izvršen poskus razstreljenja treh mostov, ki pa se ni obnesel.

V Sofiji še vedno vlada general Lazarev s železno pestjo. Vsi politični shodi so prepovedani in časopisi so pod ostro cenzuro. Kordov, sofijski ravnatelj francoske banke, je bil aretiran na obtožbo, da je dal večjo vsoto denarja komunistom. Trije voditelji kmetake stranke, ki so bili zadnji teden aretirani, so bili večeraj izpuščeni. Med najnovejšimi aretiranimi so tudi štirje vojaški častniki.

Sofija, Bolgarija, 27. apr. — Tukaj poročajo, da je Charles S. Wilson, ameriški poslanik v Sofiji, poravnal spor med Bolgarijo in Jugoslavijo ter odvrgel krizo, ki je pretela pretrgati diplomatske vezi med Sofijo in Belgradom. Wilson je obiskal bolgarski zunanji urad in energično zahteval naj bolgarska vlada ne dolži Jugoslavije odgovornosti za eksplozijo v cerkvi Sv. Krala, čeprav je res, kar je izpovedal mešnar Zagorski, da so navodila za položitev razstreliva prišla iz Srbije in da je orožje in denar prišel od bolgarskih političnih beguncev v Belgradu.

Cankov je sprejel Wilsonovo stališče in njegova vlada je preklicala obdolžitve.

Aprilska vročina

umerila pet oseb

Mnogo ljudi se je onesvestilo. Medtem pa imajo slano v Colorado.

Chicago, Ill. — Nenavadna vročina, ki je pritnila v soboto, je tirjala letošnjo prvo žrtev. Michael Belokowitz, 39-letni delavec, se je zgrudil pri delu in po nejeje umrl v bolnišnici. To je prvi slučaj smrti valed vročine v aprilu v zgodovini čikaškega mesta. Toplomer je kazal 85.

Columbus, O. — Tri osebe so umrle za solnčarico zadnje dni v državi Ohio. Nebroj ljudi se je onesvestilo. Toplomer je kazal 96 v Irontonu in 110 v Newarku.

Indianapolis, Ind. — Tu je bilo v soboto popoldne 89 stopinj vročine, kar je rekord za mesec april.

Denver, Colo. — Po vsem Coloradoju je v nedeljo zjutraj ležala slana. Po mnogih krajih je zamrznila voda.

Z INDUSTRIJSKEGA BOJNEGA POLJA.

Albany, N. Y. — Što tri in štirideset delavcev je umrlo v mesecu marcu, ki so ponesrečili v industriji. Tako se čita v poročilu državnega delavskega departementa. Devet in dvajset jih je smrtno ponesrečilo pri stavbinskem delu. Šest jih je umrlo, ker so se pri delu zastrupili.

Pacifisti nič ne objekujejo teh žrtv, ki padajo na industrijskem polju. Saj sinovi bogatinov ne prihajajo v nevarnost, da postanejo žrtve industrije.

KROJAŠKI DELAVCI STAVKAJO V BOSTONU

KOMPANIJA JE PRELOMILA POGODBO.

To pokazuje, koliko je podjetnikom pogodba sveta.

Boston, Mas. — Krojaška sezona je že precej na koncu. Naročila so počela pohajati in profita lačni podjetniki žele ta čas vporabiti tudi za pomnožitev profita, četudi industrija dremuje. Ako je veliko naročil in če je pri vsakem kosu le nekaj profita, se nabere že precej velik dobiček. Kadar pa pohajajo naročila, se tudi manj producira in logično se mora znižati tudi dobiček. To pa ni všeč nekaterim podjetnikom in kompanijam.

To je menda vzrok, da je zastavkalo pri Trimount Clothing kompaniji štiri sto krojaških delavcev, ki so organizirani v Amalgamated Clothing Workers Union. Zaupniki delavcev izjavljajo, da je družba prelomila pogodbo, ki jo je podpisala z organizacijo krojaških delavcev.

Ker kompanija ni zaradi tega prelomila pogodbe, da bi imela ved obratnih stroškov, je lahko razumljivo, kakšni vzroki so vplivali nanjo, da je prelomila pogodbo, za katero je jamčila s svojimi podpisal, da se bo ravnala po nji.

Tunelski delavci zastavkali

DELOVODJA JIM JE SAMO VOLJNO UTRGAL MEZDO.

Na ta način želi družba dobiti delavce za nizko mezdo.

New York, N. Y. — Pri tunelskih delavcih je zastavkalo več stotin delavcev, ki so zaposleni pri stavbinski tvrdki Booth & Flynn, ker jim nečejo plačati tiste mezde kot pri delu v stisnjenem zraku. Delavci so bili najeti za \$7 do \$8.50 dnevne mezde kot tunelski delavci, ki so člani organizacije tunelskih delavcev.

Superintendent jim je pa znižal mezdo kar na pet dolarjev dnevno, ne da bi se preje posvetoval z unijo.

Eno leto nazaj je unija tunelskih delavcev proglasila stavko pri tvrdki Booth & Flynn. Zmagali so delavci in kompanija je bila primorana povišati mezdo. Ko se je vrnilo zaslanje pred poslaniškim odsekom v Albanyju je kompanija nasprotovala postavi, ki je določala delavni čas za tunelske delavce, ki delajo pod različnim zračnim pritiskom. Postava je bila sprejeta in podpisana in postane veljavna 1. julija. Kompanija vidi, da se bodo stroški pri stavbah v stisnjenem zraku povišali in skuša zdaj varčevati na ta način, da plača delavce nižje, ko prenehajo delati v stisnjenem zraku.

FARMARJI IZGUBIVAJO TRGE V INOZEMSTVU.

Temu kriv je colinski tarif, ki redi le industrijske barone.

Washington, D. C. — Visoka uvozna colnina, ki so jo znali izvojevati volneni, bombažni, aluminijaki in jeklarski tovarnarji in podjetniki, je največ zakrivila, da je vrednost poljskih produktov, ki so bili izvoženi v letu 1924 vredni le 53.6 odstotkov od vseh izvoženih industrijskih produktov. Nekaj let nazaj, ko so bili produkcijski stroški nižji, je znašala vrednost izvoženih poljskih produktov 60 odstotkov od vrednosti vsega izvoza.

Ako pojde tako naprej, bodo poljski produkti predečili le pet in dvajset odstotkov od vsega izvoza.

Nemčija se vrača v monarhijo

Hindenburgova zmaga pomeni, da se Nemci še niso spametovali. Marx je izgubil delavske glasove. Boj med novim predsednikom in parlamentom.

Berlin, 27. apr. — Nemčija je večeraj naredila prvi korak nazaj k monarhiji. Izvolitev maršala Hindenburga predsednikom nemške republike pomeni, da duh reakcije in militarizma še ni umrl v Nemčiji. Monarhisti so prebfulali akoraj 15 milijonov volilcev, da je najboljši, če se Nemčija vrne v "slavne čase" kajzerjevega režima.

Prvič v zgodovini Nemčije je ljudstvo volilo glavo države. Ebert, prvi predsednik republike, je bil izvoljen na ustavodajni skupščini v Weimarju. Predsednikova služba traja sedem let. Kaj doleti Nemčijo v prihodnjih sedmih letih?

Takojšnje nevarnosti za republiko še ni. Parlament, iz katerega izvira vlada, je po večini republikanski. Konflikt med parlamentom in novim predsednikom je torej neizogiben. Nemški predsednik sicer nima posebne moči, ima pa oblast razpustiti parlament in razglasiti izjemno stanje, če so tehtni varoki.

Hindenburg se amata za figuro. Delal bo tako kakor mu bodo diktirali monarhisti. Stališče monarhistov je, da je predsednik le nekak regent, ki vodi državo toliko časa, da se vrne kajzer. V koliko bodo monarhisti izvajali svoj program v tem oziru, pokaže bližnja bodočnost.

Medtem ko nacionalisti, fašisti in ostali monarhistični elementi danes norijo veselja in proslavljajo zmago, pregledujejo republikanske stranke svoje vrste in iščejo vzroke poraza.

Hindenburg je dobil štiri milijone več glasov kakor dr. Jares, monarhistični kandidat pri prvih volitvah. Marx je pa dobil le par stotisoč glasov več kakor zadnjič vse republikanske stranke skupaj. Komunistični kandidat Thaelmann je brez malega obdržal vse svoje glasove.

Iz tega sledi, da je večeraj volilo približno pet milijonov novih volilcev, ki se niso udeležili prvih volitev. In ti so odločili. Ti so volili Hindenburga.

Volitve so tudi pokazale, da je Marx izgubil več stotisoč delavskih glasov v Gornji Šleziji, Bavaraki in zapadni Nemčiji. Marx, daal katoličan in vodja centuma (katoliška stranka), je izgubil tudi na tisoče katoliških glasov. Monakovo, glavno mesto Bavarake in Marxov rojstni kraj, je dalo večino Hindenburgu; na drugi strani je Hanover, kjer je Hindenburg doma, dal večino Marxu.

Dr. Marx je zmagal v Berlinu in Porenju, izgubil pa je Leipzig, Hamburg, Magdeburg, Mecklenburg, Pomeranijo in Bavarako. Katoliška Bavaraka se je izrekla proti kandidatu svoje stranke in volila protestanta Hindenburga! Bavaraki katoličani so zagrizeni monarhisti.

STAR LJUBITELJ NARAVE UMORJEN.

Norfolk, Va. — 77-letnega John P. Cowlinga so našli umorjenega v njegovi koči v hribih. Cowling je bil po poklicu geometer in je izredno ljubil naravo. Na stara leta je sam živel v smrekovem gozdu. O morilecu nimajo sledi. Takoj po umoru so prišli nekakega zamorca, ki je pa lahko dokazal, kje je bival. Ako bi zamorec ne mogel s pričami dokazati, kje je bival, tedaj bi mu bila slaba predla. Na jugu je že tako, da v zamorcih vidijo same grešnike, v belopoltnih ljudeh pa same anjele.

Belgijska vladna kriza.

Bruselj, 27. apr. — Ko so socialisti odklonili mandat za sestavo nove vlade, se je kraj obrnil na finančnika Aloysa Van de Vyvera, da naj organizira kabinet, a tudi ta je odklonil. Belgijska vlada je brez vlade.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepaju n. pr. (April 30-1925) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravčasno, da se vam ne ustavi list.

PROSPERITETA SE OGIBLJE DELAVCEV.

Ko je predsednik Coolidge govoril svoj vztolični govor, je pripovedoval, da ameriško ljudstvo procvita in da je srečno. Tujec, ki je prišel čele v deželo in ki ne pozna razmer v nji, je mislil, da besedi "ameriško ljudstvo" pomenita vse Američane od najnižjega zamorskega delavca gori do najbogatejšega multimilijonarja.

Ampak takrat, ko je predsednik govoril o procvitanju in sreči ameriškega ljudstva sta dva mlada zakonska para, ki imata deteta, prejela miloščino na policijski postaji. Mlada soproga John Cashby in Marion Todd sta razvila na policijski postaji povest o večtedenski brezposelnosti, trpljenju in gladovanju. Obe družini sta najeli skupno stanovanje, da znižata življenske stroške. Družinska očeta sta iskala delo v St. Louisu, pa ga nista dobila. Samo enkrat se je njima posrečilo in kopala sta klet skozi štiri dni iz zaslužila sta po \$3.20 na dan. Družini sta bili s pomočjo sodnije postavljeni iz stanovanj na cesto. Policija je obvestila miloščinske družbe, da nekaj store za mlada zakonska para. Tako pripoveduje vest, ki je krožila v časnikih.

Kdor hoče delati, lahko dobi delo. To je pregovor, ki se prav pogosto sliši, v katerem pa ni globoke misli. Mogoče je ta pregovor imel kaj veljave, dokler je bila v Evropi še uvedena tlaka, v Ameriki pa telesna sužnost. Ampak dosti veljave ni imel tudi takrat, kajti če je tlakarski gospod ali sužnjedržec dal komu delo, ki je vprašal zanj, še ni s tem rečeno, da je pričel procvitati in da je bil srečen. V kapitalistični človeški družbi pomeni brezposelnost prav zanesljivo smrt od lakote za brezposelnega delavca, ako nima nekaj prihrankov ali če ne najde usmiljenih src, ki mu pomagajo se prehraniti ob času brezposelnosti. Pač je še ena pot, in ta vodi v hudodelstvo, kakeršne se pa pošten delavec ne poslužuje, ako je močnega značaja.

V Ameriki je veliko ljudi, ki procvitajo in so srečni. Ampak to niso delavci in mali farmarji. Od teh bežita proč prosperiteta in sreča. Njih življenje je polno skrbi za vsakdanji kruh. Razvedrila poznajo malo, kajti skozi njih življenje jih spremljata trpljenje in trdo delo. V Ameriki še ni socialističnega načina blagovne produkcije in distribucije, ampak v nji se producira zaradi profita kot v vseh drugih deželah, ki so osrečene s kapitalističnim gospodarskim sistemom.

Res so delavci boljše plačani, kadar delajo, kot v drugih deželah. Ako zaslužijo dolarje, morajo tudi vse življenske potrebščine plačati z dolarji. Dolar je pa izgubil na vrednosti, odkar je izbruhnila svetovna vojna. In če je delavec boljše plačan, kot je bil pred vojno, je na slabšem, kot je bil pred vojno, ker se njegova mezda razen nekaj izjem ni povišala za toliko, za kolikor je padla vrednost dolarja.

Moč lastnikov proizvodnih sredstev in naravnih zakladov narašča, ker se njih premoženje vedno bolj osredotočuje. V tisti meri, ko se povečava gospodarska moč posejdujočega razreda, toliko bolj peša gospodarska moč ljudskih mas. Z drugimi besedami to pomeni, kolikor bolj se osredotočuje bogastvo posejdujočega razreda, toliko bolj obubožava ljudstvo. Ta resnica se lahko opazi v tem, da par tucatov ljudi zaposli na milijone delavcev, in je gospodar nad njihovimi življenskimi razmerami. In vedno več delavcev prihaja v gospodarsko odvisnost teh par tucatov ljudi. Na drugi strani vidimo zopet, kako vedno več farmarskih sinov in hčera prihaja v mesta, ker jih farma več ne prerediti, in tako pomnožujejo delavske množice v industrijskih mestih.

To so pojavi, za katere so vzroki v gospodarskem sistemu. In dokler je ta gospodarski sistem uveljavljen, se ne more govoriti, da vse ljudstvo procvita in je srečno.

Za srečno in procvitajoče življenje vsake družine, da vsakega posameznega človeškega bitja, je glavni pogoj, da se nahaja v dobrih in zdravih gospodarskih razmerah. O ljudeh, ki živijo v revščini in bedi, se ne more govoriti, da procvitajo in da so srečni, ker jim manjka za ustvarjenje takega položaja kar tvori glavni pogoj za tako življenje.

SLIKE IZ NASELJIN

Clinton, Ind. — Umrla je dne 12. aprila članica društva "Skala" št. 50 S. N. P. J. Dorotheja Ladiha, rojena Cesar v starem kraju na Zgornjem Štajerskem v Keflah. 12. dec. leta 1880. V Ameriki, v Clintonu, se je nahajala 25 let. Bolna je bila nad leto dni za vodenico. Tukaj zapuščena žaluječe sorodnike Andreja Ladiha, moža, Franka, Jova, Louisa, sinove, Doro in Angela, hčeri. Tu zapuščena tudi starše, brata, sestre, eno sestro pa v Nemčiji in več drugih sorodnikov.

Društvo "Skala" št. 50 S. N. P. J. ji je v spomin položilo na krsto lep venec. Ravnotako tudi nemško društvo št. 283 ji je položilo na krsto lep venec v zadnji pozdrav. Pokojnica je spadala k društvoma "Skala" št. 50 in nemško društvo št. 283. V imenu društva "Skala" št. 50 se lepo zahvalim vsem sosednjim društvom za udeležbo pogreba in za darovane vence. To so sledeča društva: "Studenček pod skalo" št. 213 S. N. P. J., "Premogar" št. 16 S. S. P. Z., "Prijaznost" št. 305 S. N. P. J., Universal, Ind., "Grozid" št. 474 S. N. P. J. v Blanfordu, Ind. Vsem se lepo zahvalim za darovane cvetlice in vence; imena vseh mi niso znana, da bi jih dostavil. Bil je res krasen pogreb, ker udeležba je bila velika. Videlo se je, da je pokojna sestra bila priljubljena med tukajšnjimi rojaki. Zato izrekam v imenu društva "Skala" št. 50 S. N. P. J. vsem sorodnikom srčno sožalje. Naj ji bo lahka tuja gruda. — Frank Bregar, predsednik društva "Skala" št. 50.

Krayn, Pa. — Vsak pove predvsem v dopisu, kako kaj delajo. Doma smo; kdaj bo kaj boljše pa ne vemo. Časa imamo dovolj premišljevat o Coolidgevi administraciji. Mora že tako biti prav, ker ljudstvo tako hoče, kakor hoče biti še vedno podvrženo bičem valpetov. Ni vse tako, ampak večina je taka in godi se, kakor zahteva večina. Krivde pa ni pripisati drugemu kakor nevednosti ljudstva, katera se skriva za cerkvenimi vrati in poslušajo glumače.

Dobra knjiga in dober časopis dasta delavcu več poudarka kakor sam papež z vso njegovo visoko hierarhijo do zadnjega kapucinarskega krošnjarja. Le premišleka je treba, da se odprejo oči. Biti mora kakor egiptovska mumija, kdor je preživel vse krutosti vojne, pa še ni spregledal. Bil sem v večjem mestu Ohija, kjer sem videl, kako so se kosali in odrivali, kdo bo prišel prvi v mali hram (ne božji). Pred par leti je bil z deskami zabiti, a cerkvene miši so zopet pregledale vrata, da so se odprla. Od tistega časa pa do danes se torej ni nič spremenilo. Kam plovemo, kam jadramo? Poprijeti se moramo več pisanja.

Pri bratu in hčeri ter vseh prijateljih v Clevelandu sem dobil gostoljubno postrežbo ob času svojega obiska. Naznanim jim, da sem srečno prišel domov. Še se nisem dobro prespal, ko se je pripodilo od severa strahovito neurje. Spravilo me je skoraj iz ravnotežja in poslušat sem šel godbo strašne nevihte. Kdor je imel zdrave noge, jo je ubral urnih nog v klet in vzel seboj akaf ali prazen sod, da si ga posadi na glavo. Do danes se še ne ve, koliko škode je povzročilo. V naši naselbini še ni prevelike, le nekaj šip je pobilo, nekemu bratu pa je kadilnico s klobasami vred prekučnilo in povaljalo po vrtu.

Pozdrav čitateljem Prosvete. — J. Suhadolnik.

TATOVOM TUDI VSE DOBRO PRIDE.

Ukradli so 6,000 bušljev ovsa.

Chicago, Ill. — Dva pinkertonska detektiva zdaj premišljujeta, kako je bilo mogoče iz žitnice ukrasti šest tisoč bušljev ovsa. Detektiva menita, da sta lovila že razne tatove, ampak kaj takega še nista doživela, da bi lovila tatu, ki je lahko neopazeno odnesel tako veliko množico ovsa, ne da bi za sabo zapustil kakšno sled.

Prebivalci v bližini žitnice menijo, da so ališali ponoči večkrat drdrati tovarne avtomobile. — Drugi ljudje pa rečejo, da tovari avti drdrajo ponoči in podnevu.

Ni treba več umirati

Vse bi bilo dobro in lepo na tem svetu, tudi razne križe in težave v obliki stanovanjske bede, pomanjkanje cvenka, visoke davke, nizke plače, še nižje pokojnine in drugo tako ropotijo bi človek nazadnje prenašal, če bi se ne zavedal, da je življenje samo kratek hip, da bo treba kmalu umreti. Smrt je neprijetna stvar in to morajo priznati tudi oni pesimisti, ki si jo navidez celo žele. Kadar potiplje človeka za vrat, je konec poguma in samohvale. In zato ni čudno, da se je začela drzna človeška misel zadnje čase baviti s problemom, kako bi se dalo koščeni ženi iztrgati iz rok vsemogočnega in vseuničujočega kosa. Ljudje so začeli govoriti o borbi s smrtno. Ali ni to predrznost, izzivanje prirode same in njenih večnih zakonov, katerim se mora ukloniti vsako živo bitje? Je in ni. Pred par stoletji bi se nam zdelo izzivanje prirode misel, da bo človek letal po zraku in tekmoval z najhitrejšim poletom ptic. Zdaj je samo še vprašanje časa, kdaj izgube železnice v osebnem prometu svoj pomen in kdaj bomo delali daljši se izlete vsi brez izjeme na eroplanih. Človeška misel ne pozna zaprek in kdo ve, če se ji nekoč res ne posreči najti sredstvo, s katerim bo mogoče vsaj znatno odgoditi, če že ne povsem preprečiti umiranje. Medicinska vedda je že dosegla v tem oziru nekatere uspehe, zdaj pa čitamo v angleških listih, da odleži sploh ne bo treba več umirati.

Londonski list "Daily Mail" piše namreč nastopno: "V Londonu sta dva učenjaka, ki se v svojem laboratoriju že davno pečata s problemom telesne nesmrtnosti. Ne gre njima za podaljšanje življenja, ker je to premalo, nego za popolno zmago človeškega genija nad smrtno. Tako sta se učenjaka lotila tega hvaležnega posla in slednjič tudi rešila uganko. Čujmo torej, kako in kaj je z večnim življenjem.

Grda navada umiranja je po mnenju nekaterih učenjakov posledica nekih nedostatkov v strukturi človeškega organizma. Ali to je samo hipoteza, ki je ni mogoče znanstveno zagovarjati. Človeški organizem se s hrano stalno obnavlja in bi se lahko tako obnavljal do neskončnosti, če bi ne bilo sile, ki ta prirodni življenski proces ustavi. Ta sila je po mnenju londonskih učenjakov radioaktivno izžarevanje naše zemlje. To radioaktivno izžarevanje povzroča smrt na zemlji, in če bi tega ne bilo, bi ljudje sploh ne umirali. Slično, kakor nam lahko akodujejo roentgenirani ultravioletni solnični žarki, ki nam žgo kožo ali pa sežgo celo prste — kar se večkrat pripeti zdravnikom, ki imajo opraviti z roentgeniziranjem — tako je tudi z radioaktivnim izžarevanjem naše matere zemlje. To izžarevanje vpliva na človeški organizem uničujoče in ga končno tudi ugonobi.

Čitatelji, ki bi radi večno živeli, bodo radovedno vpraševali, da li ni tu nikake pomoči, nobene sredstva, s katerim bi se dalo paralizirati usodno moč radioaktivnega izžarevanja. Pomoč je baje torej na razpolago. Londonska učenjaka dajeta v "Daily Mailu" navodila, kaj naj storimo, da se izognemo temu izžarevanju in premagamo smrt. Stvar je zelo enostavna. Zadočuje, da se s kovinsko ploščo izoliramo od škodljivega vpliva zemlje. Smrti se lahko izognemo tudi na način, da se damo za vse življenje za pretili v kovinsko skrinjo, ki ne pripušča zraka. Seve bi morali imeti v taki moderni Noetovi barki, ki bi nas rešila smrtnega potopa, vse priprave za umetno dihanje, prehrano itd. Stene te absolutne izolacije ni da bi morale biti posebno močne. Zadočuje desetina cale. Kazalo bi torej naročiti kovinsko obleko, podobno opremi potapljača, in kandidati telesne nesmrtnosti bi se lahko svobodno kretali po zemlji. Vendar pa bi bila taka promena obleka malce nerodna in zato sta začela omenjena londonska učenjaka iskati novo sredstvo, da rešita človeštvo smrti brez posebnih komplikacij. Baje sta že našla to sredstvo v novi električni energiji.

Pozor torej, kandidati smrti! Vi val, ki se pripravljate iz te doline solz na oni svet, potrpite še malo in odgrodite slovo od dragih dotlej, da pošljete iz Londona vzorec nove obleke, v kateri vam smrt ne bo mogla do živca!

Serum proti sifilisu

Pariski "Matin" piše, da se je pred par dnevi vršila na medicinski akademiji v Parizu seja, ki so se je udeležili najbolj znani profesorji in zdravniki. — Že delj časa se bavita argentinska zdravnik Jauregui in Lancelotti s sifilido in zaznamujeta na tem polju že precejšnje uspehe.

Dr. Doleris je na tej seji najprej čital staro besedilo španskega pesnika Gomara iz leta 1552., ki opisuje razmere na ameriški celini ob prihodu Spanceev. Na tem mestu govori tudi o nalezljivi bolezni lame, ene najvažnejših domačih živali takratnega kontinenta. Ta bolezen prehaja tudi na človeka in ima pod gotovimi okolnostmi za posledico njegovo smrt. Pesnik pravi nadalje, da so domačinke okužile s to "lamjo boleznijo" Spance, ki so jo zopet prenesli med Napolitanke. V kasnejših vojnah so raznesli francoski vojaki to bolezen, ki so jo takrat imenovali "napolitansko", po vsej Evropi.

Jaureguiju in Lancelottiju se je sedaj posrečilo, prenesti sifilido s človeka na lamo. Poskusi v laboratoriju so dovedli do možnosti zopetnega okuženja, kakor ga je opisoval stari španski pesnik v svojem pripovedovanju. S tem je bil storjen prvi korak. Upati je, da se bo obema znanstvenikom prej ali slej posrečilo, napraviti iz krvi lam iskan serum zoper to strašno bolezen. Lama je edina žival, ki reagira na sifilido in akoro povsod še precej dobro izhaja. Žival je krepka, se hitro udomači in, kar je glavna stvar, je zelo poceni, vsaj v svoji domovini Ameriki.

Poskusi obeh argentinskih zdravnikov so se začeli že leta 1913. Že takrat sta pripravila serum, ki je ozdravil okuženo lamo. Tudi pri ljudeh so se v par slučajih obnesli poskusi s tem novim zdravilom, vendar je preuranjeno trditi, da smo končno le našli serum proti tej strašni kugi. Vendar napredujejo poskusi na podlagi odkritij obeh zdravnikov zelo hitro.

V nekaterih mesecih bosta oba argentinska zdravnik na daljševala svoje poskuse v Pasteurjevem zavodu v Parizu na lamah, ki si jih bosta preskrbela iz Argentine.

IZ PRIMORJA

Temeljni kamen za novo bolnišnico v Gorici bo položen letos dne 4. novembra. Poslopje bo stalo na mestu nekdanje deželne umobolnice.

Zdravnik pred sodiščem. Pred goriškim sodiščem se je moral te dni zagovarjati dr. Gaeta iz Cervinjana radi pomoči, katero je nudil neki ženski pri spiplavljenju, kar je imelo za posledico smrt pacientke, kateri je bilo imena Marija Leardi. Doma je bila iz Ogleja. Tekom razprave se je pokazalo, da je obtoženi zdravnik žrtve konkurence, zato ga je goriško sodišče oprostil, kar je vzelo ljudstvo z zadovoljstvom na znanje.

Zvišanje plač ljudskošolskim učiteljem. Rimski uradni list "Gazetta ufficiale" objavlja sklep vlade, da se zvišajo prejemki ljudskošolskih učiteljev od 900 na 1200 lir mesečno. Kako se bo izvajala ta naredba na Primorskem, še ni znano.

Vojščina se bliža. Italijanske oblasti so nedavno pozvale vse bivše vojake avstroograke armade, da morajo naznaniti domačim županstvom svoj čin in oddelek, pri katerem so že služili v vojski. Posamezne vojake so že dodelili k različnim armadnim skupinam, kar pomeni, da bodo sčasoma poklicani pod orožje k velbam.

Smrtina kosa. V Dekanah so položili v grob 57letnega domačina Antona Gregorčiča, poštno kmetako korenino. Pokojnika je pokosila bolezen, katero si je nakopal med vojno v vojaški službi. V Kronbergu poleg Gorice je umrl Jožef Vuga, vodja tamošnjega godbenega krožka. V Steverjanu je smrt ugrabila 64letno Marijo Ciglič, mater znanega gostilničarja "Na dvoru".

Izseljevanje. V Šempasu pri Gorici je pred vojno vladalo tako blagostanje, da se ni bilo nikomur bati za kruh na rodni grudi. Zadnja leta pa se je življenje temeljito izpremenilo. Nad 40 domačinov se je moralo poda-

ZARKOMET

Gani se, gani, mister Kulič! Kdaj, oj kdaj skliče mister Kulič konferenco za razorožitev Čikage? ...

Koliko let bi topli Dohenyja, če bi bila enaka pravica?

V Bostonu je sodnik obsodil deklico, da mora biti vsak dan enkrat topeza za dobo treh mesecev, ker je ukradla \$40 vrednosti obleke. Razume se, da deklica ni milijonarka, niti nima toliko pameti, da bi ukradla celo prodajalnico. ...

Supersticija. Kdo je praznovrec? Kdor se boji črne mačke, številca trinajst, solčnega mrka in kajnega pastirja.

Kdor verjame v brezmadežno spočetje, coprnice, črne bukve in teželo babo. Kdor verjame, da bo pater Kazimir z dnevnikom dobil nazaj vse tiste štefančke, ki so šli šššš — ...

Niste prav rešili. Pol ducata čitateljev je poslalo manjkačoče besede v kitiči, ki je bila objavljena 13. aprila v Zarkometu. Nobeden ni pogodil vseh besed. Najbližje rešitvi je bil Peter Slabe, West Allis, Wis. Tu je kitiča:

Ukradel sto milijonov oljni je baron, pa ni naredil greha. Podaril cerkvi je milijon; oprana bila je pregreha. ...

Licenca svobodne ljubezni. Cenjeni K. T. B.! Ker povsod nastavljaš tvoj Zarkomet, poizvedi, kdo je dal duhovnom in njihovim kuharicam licenco svobodne ljubezni? Zakaj za nje ne velja marriage license? Zakaj niso v farovžih 60 let stare zamorske kuharice? — Kopriva A. K. S., Elizabeth, N. J. ...

Amerikanizem. Svoboda govora je sveta, tako sveta, da moraš paziti, kaj govoriš! ...

Pertinentna vprašanja. Kakšne smrti bi bil umrl Kristus, če bi ga ne bili Judje križali? — J. K., Springfield, Ill. ...

Dogodek št. 55. (Brez vesoljne odveze.)

Nekaj večera v mesecu novembru leta 1915. smo stali 2. bataljon 26. domobranskega pešpolka aredi trga Doberdob na italijanski fronti pripravljeni, da odidemo v linijo. Pred nas stopi tedanji naš vojni kurat in nas navdušuje, nato pa reče, naj se spomnimo naših grehov in obudimo kes, on pa nam da vesoljno odvezo. V tistem trenutku prifrčijo granata čez naše glave in se razleti v nekem zidu nasproti nas. Kakor bi mignil je kurat izginil v svojo kaverno kot miš v luknjo, mi pa smo odkorakali v boj brez vesoljne odveze. — A. B. iz Kalnegavoda. ...

Dogodek št. 56.

Bilo je pred več leti na Gornjem Avstrijskem. Dva fanta sta gnala bikka mimo vojašnice. Tedaj je bil pokazal fantom svojo moč. Iztrgal se je in v galopu pridirjal na dvorišče med vojake, katerih je bil en bataljon. Major ukaže bika prijati in izročiti fantoma, nato se pa obrne proti nekemu vojaku, ki se je prišel Huber in kateri je vedno citiral svetopisemske izreke. "No, imate li kak izrek k temu dogodku?" ga je podražil. Vojak je rekel, da ima pa noče povedati. Major ga sili, naj kar pove. Nato se vojak odreže: "In prišel je on med svoje, ki ga pa niso sprejeli kot bi morali". — Frank Lipar, Miners Mills, Pa. ...

Listinica. Frank Lipar: Le pošljite tisto reč.

K. T. B.

ti zadnje čase s trebuhom za kruhom po svetu. Večinoma so odšli v Ameriko, nekaj pa se jih je izselilo tudi v Jugoslavijo. Tako gospodari mizerija med našimi rojaki pod Italijo in jih tira v tujino.

Smrtina kosa. V Komnu na Krauu je preminul v jedva 29. letu svoje dobe Janko Strnad.

Emajlirana posoda ve vleče več

POSODA IZ ALUMINIJA JI DELA KONKURENCO.

V industriji za posodo nastaja preobrat.

Chicago, Ill. — V kratkem času petdeset let se vrši že četrta revolucija v izdelovanju posode. Pred petdesetimi leti je prihajala na trg še veliko lončene kuhinjske posode. Izpodrinjevali jo je prišla posoda iz litega železa, čes, da je bolj trpežna in sanitarna. Komaj se je ta industrija dobro razvila, je prišla prihajati na trg emajlirana posoda, ki je bila veliko lažja od posode iz litega železa. Napravljeno je bila velika reklama, da je emajlirana posoda veliko bolj sanitarna kot iz železa in gospodinje so pričele segati po nji, da je posoda iz litega železa kmalu prišla izginjati iz trga.

Emajlirana posoda je pa bila produkt neorganiziranih delavcev. Prav nič niso izdala svari, da emajlirana posoda prihaja iz tovarne, v katerih delajo neorganizirani delavci. Gospodinje niso vpoštevale tega pojasnila in tovarne, ki so nizko plačevale svoje delavce, so imele veliko naročil.

Ampak posoda ni bila tako sanitarna, kot je pripovedovala reklama. Emajl izgubi včasih svojo barvo in ostane tak. Rad se okruši in v posodi nastanejo luknjice. Ako se to izvrši med kuho, postoji nevarnost, da ljudje, ki jemljejo prežvečijo jed, pogoltnejo drobce emajla.

Zdaj pa prihaja na trg posoda iz aluminija. Čimdalje več jo je na trgu. Gospodinjam se veliko bolj dopade svitla posoda, kot iz emajla. Ako bo ta posoda izpodrinila posodo iz emajla, tedaj bo zopet revolucija v industriji. Izdelovanje emajlirane posode bo prenehalo, iz aluminija se bo pa razvil.

Pri izdelovanju posode iz aluminija so pa potrebni organizirani delavci, ki so organizirani v Metal Polishers Intl. Union. Ta organizacija je štela pred deset leti okrog deset tisoč članov. Leta 1921 je imela le še 8.200 članov, leta 1923 pa 6.700. Mezda teh delavcev znaša \$1.25 na uro, medtem ko delavci, ki emajlirajo posodo prejmejo le po 40 centov na uro. Upanje je, da si ta unija zopet opomore na članstvu, dasiravno aluminijški trust, pri katerem ima prvo besedo Andrew Mellon, ne vidi rad organiziranih delavcev. Odvisno je seveda od zavednosti delavskih gospodinj, da aluminijški trust ne bo videl trnja v organiziranih delavcih. Ako bodo delavske gospodinje zahtevale le tako posodo, ki so jo dovršili organizirani delavci, tedaj bo trust postal poslušen.

V tej industriji se uporabljajo avtomatični stroji in to povzroča, da je tako majhno število delavcev v organizaciji.

Prav zanesljivo pa ne bo ostalo samo pri aluminijški posodi, ampak gospodinje bodo kmalu zahtevale, da bo prihajala ponikljana posoda na trg, ker je njen blesek precej stalen.

STAVKA ŠTIVADORJEV ODPOKLICANA.

Philadelphia, Pa. — Unija mornarskih transportnih delavcev je odpoklcala stavko štivadorjev pri Jarka Stevedoring korporaciji, ki je prišla, ker je družba prepovedala nositi javno unijske znake. Do krize je prišlo, ko je bilo prepovedano nositi unijske znake na pomolih plovbenega odbora. Tukaj je bilo najmanj organiziranih delavcev in voditelji organizacije so spreviedeli, da je pametneje odpoklicati stavko in podvojiti agitacijo za pridobitev članov, kot nadalje vztrajati v stavki.

V TOVARNI ZA SUKANEC SE TRAJA STAVKA.

Hardford, Conn. — Stavka v tovarni American Thread kompanije v Willimanticu traja že sedmi teden. Delavci so zastavali v protest proti nesramnemu znižanju že itak majhne mezde.

PET DELAVCEV UBITIH.

West Newton, Pa. — Razstrelba v premogovniku Humphrey, ki je last Westmoreland Coal Co., je v nedeljo zvečer usmrtila pet delavcev.

KAJSNA JE MOČ AMERIŠKIH STROKOVNO ORGANIZIRANIH DELAVCEV.

Leo Wolman jo slika v knjigi, ki jo je založil National Bureau of Economic Research.

Chicago, Ill. — Delavskim voditeljem in unijam, ki mislijo, da bodo veliko dosegli, ako bodo v sporazumu s kapitalisti in kapitalistično vojno upravo, mesto da nastopijo samostojno, je priporočljiva knjiga, ki jo je spisal Leo Wolman o naraščanju ameriških strokovnih organizacij in ki jo je založil National Bureau of Economic Research.

Wolman piše, da so pred vojno dobivale ameriške delavske strokovne organizacije največ članov med izučeniimi delavci. Študija najprvo pokazuje, da se članstvo strokovnih organizacij od leta 1879, ko so štele okrog 500.000, pomnožilo do leta 1924 na 2.700.000 članov. Nato je začelo plezati navzgor hitro in je doseglo število 5.100.000 v letu 1920. Nato je prišlo hitro padati in je padlo na 3.780.000 v letu 1923.

Od leta 1915 so pa pričeli v strokovne organizacije pristopati napol izučeni in neizučeni delavci. Bili so tekstilni delavci, delavci v klavnicah, železniški delavci, ki delajo na progah, železniški pisarniški delavci, mornarji in pristanišni delavci.

On pravi, da so skoraj tri četrtine naraščaja dobile unije v industriji, ki so se močno razširile v vojnem času in ki so bile na eden ali drugi način podvržene javni kontroli.

Unije, ki so sestale iz delavcev v teh industrijah, so pa tudi največ izgubile na članstvu, ko je pričelo število padati. On navaja naraščaj in padec članstva v unijah za posamezne stroke takole: Tekstilni delavci so v vojnem času pridobili 86.900 članov, po letu 1920 so jih pa izgubili 74.900. Kovarji so pridobili 40.400, izgubili so pa 45.000. Kotlarji so pomnožili svoje članstvo za 86.300 članov, izgubili so pa 83.600. Naraščaj pri organizaciji strojnikov je znašal 255.400, izguba pa 233.500. Pristanišni delavci so pridobili 49.000 članov, odpadlo jih je pa 39.700. Mornarji so pomnožili svoje članstvo za 87.000, izguba pa znaša 85.100.

Wolman izjavlja, da so industrije kot kemična, živilska, jeklarska, kovinska in tekstilna ravno tako revno organizirane, kot so bile pred vojno.

Leta 1920 je bilo izredno leto, in moč članstva, ki se je pri nekaterih unijah kazala v velikem številu članstva, je bila pravzaprav njih slabost. Med temi organizacijami je bilo veliko takih, ki so bile ustanovljene v vojnem času. Voditelji teh organizacij so prav malo vedeli, zakaj se delavci organizirajo. In ta slabost se je takoj pokazala pri prvem močnem sunku od strani kapitalistov. Prišlo je še majhno dremanje v industriji, in morala teh organizacij je bila razjedena in pretresena.

Ampak zdaj je povojno padanje cen že pri kraju. Cene ostanejo in se ne bodo znizale. In kaj vidimo. Ena najmočnejših delavskih organizacij — organizacija rudarjev — se bojuje za svoj obstanek.

Podjetniki še niso prenehali z gibanjem za odprto delavnico. Zdaj ne kriče tako glasno, ampak na delu so, da razbijejo vse delavske organizacije. Podjetnikom pa ne gre le za uničenje strokovnih delavskih organizacij, ampak na potjo so jim vse: politične, strokovne in gospodarske.

Kdor pa misli, da je stvar drugače, naj si nabavi študijo Leo Wolmana in bo kmalu na jasnem, da je tako, "akoravno" Wolmanova študija nanaša samo na delavske strokovne organizacije.

Švedska socialistična vlada zmanjša armado.

Stockholm, 27. apr. — Švedska vlada je sklenila reducirati redno armado. V ta namen je bila imenovana komisija, ki izdela načrt. Ako se izvede zahteva socialistov, bo švedska armada zmanjšana skoraj za polovico.

Pogon za komuniste na Poljskem.

Varšava, 27. apr. — Policija je aretirala več komunistov pod pretezo, da so se pripravljali na revolucijo 1. maja.

TRUPLO 16-LETNEGA DEKLETA NAJDENO.

Radi hudih telesnih poškodb ni mogoče dognati, kdo je bila nesrečna žrtev.

Gary, Ind. — Dve milji od Chestertona, Ind., so v lesu obcesti našli obžgano in s tremi kroglami preluknjano truplo kakih šestnajst let starega dekleta. Truplo, katerega ni mogoče spoznati, kdo je bila nesrečna pokojnica, je strašnako zdaleno. Delci nog in rok so bili odrezani od telesa, skoraj vsa obleka je bila strgana z njega, razun podleke rokavov in na vratu je še imela nit z nekaj ostalimi koralami iz sivga stekla.

Dekle je ležala na obrazu z dvema kroglama skozi glavo in eno ob strani. Obraz je bil grdo obžgan, očividno z namenom, da bi se ne moglo izvedeti, kdo je bila nesrečnica. Nogi sta bili odsekani ravno pod kolonom in ena roka pod laktom. Udi so bili odsekani najbrž s topo sekuro, potem pa sežgani.

Ob telesu je bila postavljena petgalonska posoda z bencinom, v bližini so tudi našli list "Saturday's Gary Tribune" in kartono nekega uslužbenca Pennsylvanske železnice. Imena s karte ni mogoče prečitati, ker je zmagalo, le številka 1032 se razloži. Strašno najdoba sta odkrila Frank in Fred Ruhe, ko sta vozarila tam okoli z avtomobilom.

Znamenita je izjava šerifa Forneyja od Porter countyja, ki je prišel do zaključka, da je najdoba umorjene ženske v odvoznem kanalu od čikaškega igrišča za golf precej alična tej, ki so jo našli v nedeljo podnoč. Po njegovem mnenju bo na podlagi najdenih predmetov mogoče dognati, kdo je bila pokojnica in tako morda tudi priti na sled brezvestnim morilecem.

ELEKTRIKA V TEKSTILNI INDUSTRIJI.

New York, N. Y. — Človeški ženij nikdar ne počiva in hiti od iznajdbe do iznajdbe. Za tekstilno industrijo so izumljene nove stavbe, pri katerih bo elektrika važna oseba. Stavbe je izumil dr. Thomas A. B. Carver v Londonu. Tkalec se lahko priuči novim statvam, toda elektrika bo pri delu imel več odgovornosti, ker stroj obratuje na elektro-kemičnem principu. Vzorec je napravljen na kovinasti plošči. Deloma je pobarvan in izgleda kot "štancna", ki je napravljena tako, da igle zadenejo najprvo izolirana mesta in nato neizolirana mesta. V Manchesteru na Angleškem so stavbe že preizkusili pri izdelovanju damaškenskega platna in v kontenine. Lahko se iznajdba vporabi tudi za druge tekstile, ki prihajajo v trgovino pod imenom "gingham".

ZAPRTA, KER STA DALA ZGANJE 10-LETNEMU OTROKU.

Chicago, Ill. — Policija je aretirala Tonija Zavatska in njegovo ženo Ano, ko se je izvedelo, da sta dala piti "munšajn" desetletni deklici Jessie Lasovich. Deklece je zbolelo in odpeljali so ga v bolnišnico, kjer je izpovedalo, da so ji dali piti žganja. Otroku so zdravniki izčistili želodec strupene, doma kuhane brozge.

FANATIZEM MARŠIRA!

Guilford, Conn. — Moderni novoangleški puritanci bodo zaprli dve prodajalni za sadje in sladice. Zaprli bodo lekarne in postaje za prodajo gazolina. Najbrž prepovejo tudi ribičem in farmerjem delati ob nedeljah. Pa naj še kdo reče, da nekatera mesta ne napredujejo!

MEZDNO GIBANJE MED SVILNIMI DELAVCI SE ŠIRI.

Paterson, N. J. — Odkar so zmagali delavci, ki tkajo široko svilo v stavki, je prišlo mezdno gibanje tudi med druge svilne delavce.

Zdaj drugi delavci v svilni industriji zahtevajo 12½ odstotka povišanja mezde.

TRGOVSKA MORNARICA UNJE SE MNOŽI.

Washington, D. C. — Od 1. januarja do danes se je pomnožilo število trgovskih ladij v Združenih državah za 24, katerih to naša je povprečno tisoč in več.

ZUPNIK, KI SE JE VOZIL S KUJARICO, SE JE PREVRNIL.

Chicago, Ill. — Rev. George Beenstoerber, župnik katoliške fare St. Thomas, je v soboto prevrnil svoj avto v graben, ko se je vozil s svojo kuharico v Auroro. Oba sta obležala pod avtomobilom težko pobita.

LAHAK POTRES.

Chicago, Ill. — V nedeljo zvečer je bilo čutiti lahak potres v južnem Illinoisu, Indiani in Kentuckyju. O kakih škodi ni poročil.

Dunajski zvon se je oglasil po 50 letih.

Dunaj, 27. apr. — "Pummerin", 30-tonski zvon v stolpu katedrale sv. Štefana, ki je molčal zadnjih 50 let, je zopet zazvonil. Zadnjič je zvonil na dan smrti papeža Pija IX. Njegov glas, ki je globok in svečan, je ališati osem kilometrov daleč.

Konec revolte v Hondurasu.

Washington, D. C. (FP) — Ameriški pomorščaki, ki so se izkrcali v Hondurasu, ko je izbruhnila vstaja, so bili na obrežju le par dni. Honduraska vlada je potlačila revolto. Lani, ko je bila stavka pristanišnih delavcev v La Ceibi, so se ameriški pomorščaki izkrcali na suho in ostali tam toliko časa, da je stavka propadla.

Cerkve v Evropi zastražene pred bombami.

London, 27. apr. — Par tisoč vojakov straži večje katedrale v Londonu iz razloga, da jih ne zadene usoda cerkve Sv. Kralja v Sofiji.

Pariz, 27. apr. — Predno so večeraj nacionalisti stopili v cerkev s krstami treh nacionalistov, ki so bili ubiti v petek v boju s komunisti, je policija natančno pregledala vse kote v cerkvi iz strahu, da je morda kakšna bomba kje skrita. Našli niso ničesar. Komunisti niso motili pogreba ubitih fašistov.

Samomor ruske aristokratke.

Nice, Francija, 27. apr. — Knežinja Marija Ostrogridska, vdova bivšega ruskega finančnega ministra za časa carja, se je tu zastrupila. Boda, ko je zmanjkalo denarja, jo je poglala v smrt.

200 Korejcev izgubilo življenje.

Seoul, Koreja, 27. apr. — Dvesto Korejcev je izgubilo življenje v velikem snežnem viharju.

Vesti iz Jugoslavije

Okoli razbojnika Čaruga v muzeju.

Iz Osijeka poročajo, da se je tamkaj uvedla akcija, naj bi se okoli, s katerimi je bil vklejen znani ropar in razbojnik Jovo Čaruga, prenesli v osijekski muzej.

Peš iz Kranja v Dubrovnik.

V okolici Dubrovnika so našli orožniki mladeniča, ki je spal na njivi poleg ceste. Po obleki je bilo spoznati, da ni "vaško dekle." Ko so ga zbudili in začeli izpraševati, jim je povedal svojo avanturo. Dečku je ime Marjan Pajfer, rodem je iz Kranja na Gorenjskem, 15 let star. V Kranju ima strica Cirila Pajferja, ki ga je dal učiti obrt, kar pa mu ni ugažalo. Nekega dne je pobegnil in šel v svet. Prišel je peš do Dubrovnika. Orožniki so fanta aretirali, ker ni imel nikakih dokumentov in tudi ne sredstev za vzdrževanje.

Roparski umor v Grčevju.

Kakor smo že omenili, sta bila v noči od 7. na 8. aprila v Grčevju pri Novem mestu na divjaški način umorjena zakonca Anton Mohar, star 74 let, in njegova 63 letna žena Ana. Trupli sta bili s sekuro grozno razmesarjeni. Mohar je v cel okolič veljal kot petičen mož in je zločinec izvršil umor brez dvoma z namenom, da se polasti njegove gotovine. Kot storilca zasledujejo oblasti leta 1896 rojenega Josipa Borštnerja, pristojnega v Trbišču pri Krškem, ki je takoj po dejanju neznanokam pobegnil.

Umrl v Ljubljani: Uršula Robida, tobačna delavka v p. 80 let. — Pavla Lenarčič, posestnikova hči, 10 let. — Marija Petrič, mesarjeva vdova, 59 let. — Ivana Herman, vdova rudniškega blagajni kontrolorja, 84 let. — Martin Javornik, blavec, 32 let. — Katarina Sovinc, uradnica, 30 let.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Glavni Stan: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calukar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNÍ ODSEK:

Martina Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Bennington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terrell, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

Anton Sular, Box 104, Gross Kana, za jugozapad.

Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap.

John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitelni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolko Owen, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVIO: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vohbe se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, namanila, oglasil, naročilna in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Kako je bil Mikel umorjen?

Sodna preiskava je sedaj dogajala, na kak način je bila ubita Miklova družina iz Studencev pri Mariboru. Čič je priznal, da je skupaj z Zlahtičem ubil s kladivom Mnika in njegovo ženo. Dne 10. apr. je mariborska policija v Betnavskem gozdu, v čegar bližini so našli v gnoju zakopano Miklovo truplo, našla tudi kovaško kladivo, s katerim sta morila ubila Mnika in njegovo ženo. "Marburger Zeitung" poroča, da je Čič zato ubil Miklovo ženo, ker je baje vedel, v kateri smeri je odšel usodni večer njen mož z doma.

Seaton Watson obišče Jugoslavijo.

Profesor londonske univerze Seaton Watson pripravi v kratkem v Beograd ter ostane dva meseca v Jugoslaviji, da prouči naše povojne prilike. Seaton Watson dokončava ravnokar svojo novo delo o Jugoslaviji in njenem postanku.

V smrt zaradi nesrečne ljubezni.

Dne 8. aprila zjutraj se je na železniški progi pri Novi Gradski odigrala grozna ljubavna tragedija. Matija Beranec in Margrita Fischer, oba iz Nove Gradške, sta se vrgla pod tovorni vlak, ki je vozil iz Zagreba proti Brodu. Beranec je bil takoj mrtev, Fischerjevo pa je vlak odrinil in je ostala, četudi ranjena, pri življenju. V smrt ju je gnala nesrečna ljubezen.

Zaradi goljufije pod ključem.

V Gradcu je bil aretiran Anton Srebotnjak, bivši trgovec z lesoom v Ljubljani, ki se je že dvakrat z begom izognil sodni obravnavi pred ljubljansko poroto. Sedaj je poskušal ogoljufati tudi štajerske trgovce. Izročen je bil deželnemu sodišču v Gradcu, ki ga bo po prestani kazni izročilo ljubljanskemu deželnemu sodišču v nadaljno postopanje zaradi goljufije in ponarejevanja meničnih podpisov.

Umrl v Ljubljani. Blaž Rupnik, železniški čuvaj, 74 let. — Josip Smolčič, kočijaž, 41 let. — Marija Hočevar, bivša branjevka, hiralna, 74 let. — Ana Nossan, posestnikova žena, 50 let. — Josip Bartol, natak, 30 let. — Helena Anžič, pleskarjeva žena, 37 let. — Ernest Kvader, bivši trgovec, 49 let. — Anton Pungartnik, delavec sin, 17 mesecev. — Marija Pivk, delavčeva žena, 46 let.

Originalna prisega. — Precej nenavaden dogodek se je pripetil te dni v Parizu pred komisijo, ki ima preiskati zadevo z volilnimi fondy, ki so bili na razpolago raznim strankam za izdatke v volilni kampanji. Vsi poslanci in druge osebe, ki so bile zaslišane, so morale pred izpovedjo prisesti, da bodo govorile čisto resnico.

Na vrsto je prišel komunist

Raffins-Duquena, Predsednik ga je pozval, naj položi prisego. Mož pa se je branil in izjavil: "Kot prepričan komunist morem prisesti le na znaka moje stranke. To sta kladivo in srp." — "Mi pa nimamo ne kladiva in tudi ne srpa," je rekel predsednik Renaudel. — "Nič ne de," mu je odgovoril komunistični veljak, "mišlil sem na vse in oboje prinesel seboj."

S temi besedami je izvele Raffins-Duquena iz aktivke kladivo in nič manjši srp. Položil ju je prekrizane predse in potem izjavil: "Prisegam na ta znaka delavcev iz mesta in dežele, da govorim čisto resnico in nič drugega kot resnico."

Nato se je postavil mož v pozituro in podal svoje izjave. Ko je končal, ga je pozval predsednik, naj hitro skrije čudna predmeta, brez katerih ni komunistične prisige, čes, da žalita čut velikega števila članov komitaje.

Raffins je potem hitro spravil srp in kladivo nazaj v aktivko in izginil z njima med svoje komunistične prijatelje.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (April 30-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi družšveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Iz zapiskov prirodoslovca

Spisal Pavel Grošelj.

(Dalje.)

Toda, je li smrt res koristna družica življenja? — In če je smrt v resnici njegova dobrotica in spešiteljica, kako da ni življenje raztegnilo njene oblasti tudi na enostaničarje, saj mu ni pretežavna in pretrda nobena pot, samo da ga vodi k večji moččnosti in slavi? — Kako da se smrt pojavlja šele pri mnogostaničarjih?

Čuj! — že nama odgovarja drobna kapljica.

Lična zelena kroglica, trepetajoča z nebrojnimi bliči, zopet plava pred nama; Volvox globator so jo krstili znanstveniki.

Živalska država, mnogostaničar, je ta organizem, saj je sestavljen iz mnogostaničnih stanič. In kakor v veliki državi ne morejo vsi njeni člani biti enega in istega stanu, ampak si razdelijo med seboj različna dela, tako se tudi v živalski državi podaniki, posamezne stanice, posvetijo različnim namenom. Z bliči obdarjene stanice skrbijo za prehrano živalce, da si jadrtač po vodi poišče zadostne hrane; med njimi pa zapaziš na eni strani rumenkaste, tenke, pšicam podobne in na drugi strani temnozelenke, kroglicam alične stanice, prve so njeno seme, slednje so njena jajčeca, obe vrsti pa služita kroglici v plojenje.

Kakor hitro dozorí nežna živalca, se ji usejejo semena iz telesca; po bliskovito zlete drobne

pšice proti okroglim jajčecem, globoko se zasade vanje in se spojijo z njimi. Tem potom obiljena jajčeca srkajo hlastno obilno hrano iz vodne kapljice, rastejo in rastejo, v vedno nove stanice se deleč, in ni še poteklo mnogo časa, ko so se iz oplojenih jajčec razvile nove mogočne države stanic — nove Volvox globator. Prvotna Volvox pa, ki je, rodilsi semena in jajčeca, izpolnila življenju svojo dolžnost, nima nikakega življenskega cilja več, brezpomembna in brezkoristna je za življenje. In če bi živila še dalje, bi odjedala hrano in prostor mlajšemu, čilejšemu, plodečemu se življenju; in če bi ji bila podeljena nesmrtnost enostaničarjev, tedaj bi postalo to onemoglo, za vsako pomlajenje nesposobno bitje v ved-

noviro in nadlego novokalečemu življenju.

In tu je življenje poklicalo smrt — in že je na mestu, da z urnim mahljajem pokosi dozorelo klasje, da tem svobodnej in lepše brste nove kali.

Ljubezni bo marsikdo nazval to žrtvovanje lastnega bitja novemu življenju, smrt je imenuješ ti, jaz pa je nazivljem življenja.

Ljubezni, smrt, življenje so si istovetni pojmi, ki se pretakajo eden v drugega.

Pri enostaničarjih pa je moralno življenje prepovedati smrti, dotekniti se neumrljivega njih telesa, saj je celo to telo, ki se z delitvijo vedno in vedno pomlaja v nova bitja, neprestana kal brstečega življenja. Zatirati kali novega, pomlajajočega se življenja pa ne pripuščajo naroda za nobeno ceno.

Živalske države, ki so nastale iz združenja enostaničarjev, so valed kompliciranega svojega ustroja izgubile možnost, ploditi se z delitvijo, in posebne stanice so morale prevzeti to najvišjo nalogo vsakega živega bitja. S to uredbo pa so izgubile pravico do neumrljivosti. Kajti ko je žival, rodilsi jajčeca in semena, izpolnila sveto svojo zadačo, ji ni na svetu več cilja in namena — in zato mora usahniti iz ljubezni do novega, čilejšega življenja.

Lahen veter guba površino samotne mlake, in ko se poslavljajo ozrem še enkrat nanjo, se mi zdi mogočnejša od besnečega oceana — prostran, nerazrešen svet je in nebroj živih bitij teka po njem in se raduje solnčnega svita.

Gozdna pot se izgublja v goščavi — plitev potok ji prišumlja od desne nasproti in se vije med nizkim grmičjem; dan je že zaspal za gorami in življenje po narodi pojenjuje v tiho noč. Nad bistrim potokom pa je ravnokar leše začelo živeti in vreti. Pošasten ples se je dvignil s solnčnim zatonom nad vodami. Enodnevnice rajajo svoj ženski vanskni in obenem mrtvaški raj. Kajti ko bo jutri prišlo lo zgodnje solnce, je že minila burna ljubavna igra kakor sladke sanje, le blede trupla na rosnih tleh še pričajo o odbegli sreči. S solnčnim zatonom so se izlevile enodnevnice, ob solnčnem vzhodu pa jih je že minilo življenje — urno je popela smrt nepotrební plevel, da tem prostje diha življenje, ki se je sploščelo sinoči v strastnem ženitovanskem plesu in ki tli v drobni jahkih, shranjenih v šumečem potoku.

(Konec prihodnjič.)

V žreln ognjenika

Izletniki iz Neapolja so si v zadnjem času poiskali nov cilj: notranjost žrela ognjenika Vezuva. Kar se je še nedavno smatralo za izredno smelo početje, drznih raziskovalcev, to je danes izlet, kakor vsak drugi.

Iz Neapolja, približno 15 kilometrov zračne črte, je stožec Vezuva videti nekako ploščat, dočim se v resnici v široki vrh spušča skoraj okroglo žrelo. Žrelo ima približno 900 metrov v premeru, globoko pa je nekaj nad 200 metrov. Stene, sestoječe iz rahlega pepela ter iz plasti strjene lave, se na znotraj strmo spuščajo v globino, dočim tvorijo na zunaj znan ploščati stožec. Na stožcu se vidi, kako si je deževje v rahlem pepelu izkopalo razrasle struge in stružice, ki so deloma s snegom pokrite, tako da je ognjenik precej podoben kakemu kolaču. Na vrhu se še vidi leta 1906. porušeno, nekoliko nižje pa današnje poslopje Cookove žične vzpenjače.

Ce se popnemo na rob žrela, je prvi pogled v globoko brezno v resnici grozen. Gledalec vidi skoraj navpično v globočino. Na črno in žolto lisastem dnu žrela pa se dviga, nekoliko zapadno od sredine, nov stožec, visok približno 80 metrov, ki je močno aktiven ter ob zamolkem grmenju in rahlem zadrževanju tal v nedolžnih predledkih bruhaja iz sebe mogočne bele oblake pare, ki se dvigajo do 400 metrov visoko ter mečejo v višino celo kot glava debele kose žareče lave, ki jih veter zanaša na stran in ki s teleskom padajo na dno žrela. Desno ob vznožju stožca opažamo manjši oblak dima, ki ga povzroča izbruh nove lave.

V prejšnjih časih se je smatralo za nemogoče, da bi se kdo

spustil v ta pekel, dokler se niso nekateri smeli raziskovalci, med njimi sedanji ravnatelj observatorija na Vezuvu, profesor Maladra, odločili za nevarno podjetje. Od tistih mal se je vsled ponovnih izbruhov lave dno žrela zvišalo skoraj za 100 metrov. Našli so v zadnjem času tudi zloženjši dostop v notranjost žrela, kateri ni nevaren za hribolazce, ki niso podvrženi omotici. In tako je prišlo, da vodniki danes za pet lir radi peljejo tujca v notranjost ognjenikovega žrela.

Ko prideš na dno žrela, te prešinejo silni utisi, ki jih nudi narava. Tanki in mrzli višinski zrak se meša tu z vročim zrakom, ki puhti iz tal. Para solne kisljine čisto zapira sapo; pred nami leži lava v vpijočih barvah in v čudnih oblikah: črna, če se je šele strdila, svetlozolta, če so se kloridi v nekaterih dneh razprhnili. Tu in tam se pojavljajo svetlozoreče razpoke, iz katerih se cedi lava s temperaturo nad 1000 stopinj.

Potnik, ki se poda v te podzemne prostore, mora biti akrajno previden. Če ni hujšega, se mu vsaj lahko pripeti, da se mu prežgejo podplati na čevljih.

Novi stožec sestoji iz rahlega pepela. Popeti se nanj ni mogoče, ker je trajno aktiven in spuščja skoraj neprestano iz svojega žrela cele oblake vroče pare ter bruhaja od časa do časa žarečo lavo.

Kljub temu pa narašča število izletnikov, ki jih neka tajna sila vabi v notranjost ognjenika Vezuva.

POZOR TAJNIKI IN TAJNICE!

Ker je stopila dne 15. aprila t. l. nova poštna postava v veljavo, da bo poštnina privatnih dopisnic in razglednic povišana na 2c, zato opozarjamo vse tajnike in tajnice in člane naših krajevnih društev in S. N. P. J., da naj prilepijo na naše posebne karte za premembo naslovov članov znamko za 2c in ne več za 1c. Karte, ki ne bodo opremljene s predpisano poštnino 2c, naslovljenec sploh ne bodo dostavljene. Ako imate več kot 4 prememb naenkrat, denite dve, ali več teh kart v kuverto in jo odpošljite kot pismo z 2c znamko.

Upravišтво "Prosvete."

HADUNA OZDRAVLJENA PREDNO PLAČATE

Mr. D. J. Lane, kemik nastanjen v Lane Hidge, St. Marys, Kan., je iznašel enostano sredstvo domače ozdravitve nadebnih. Mr. Lane ima toliko uspešnosti v to zdravljenje, da pošlje eno steklenico tega zdravila vsakemu trpečemu na nadebi, kadar mu plačajo njegova ponudba ohtoji v tem, da plačate ozdravitev, ako ne tedaj nič ne plačate. Ako trpite na nadebi, tedaj mu pišite še danes. Ne pošiljate denarja — samo Vaj tvojemu sadotnju.

NA PRODAJ ALI

V zameno za manjše posestvo, je dvonadstropna, dvakrat po 6 sobna hiša, porči vreden za spalnico, dve separatni peči za gorkoto na vodo v hiši. Nahaja se v najlepšem kraju mesta Cicero, Ill., blizu Western Electric tovarne. Za pojasnila oglasite se pri lastniku na: 2126 Cuyler ave. Berwyn, Ill. — (Tel. Berwyn, 2082-R.) (Adv.)

ZENITVENA PONUDBA.

Slovenec in vdovec brez otrok v starosti 47 let s svojim lepo urejenim domovanjem in precejšnjo vsoto prihrankov, se želi seznaniti s Slovenko, dekletom ali vdovo, v starosti 35 do 45 let brez otrok v svrhu ženitve. Če katero veseli in resno misli naj se priglasi in naj priloži svojo sliko, katero ji vrnem na zahtevo in priložim svojo sliko na zahtevo. Ženske naprednega mišljenja imajo prednost. Vsa pisma je poslati pod naslov: "Resni ženini", c. o. Prosveta, 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill. (Adv.)

KJE JE?

Frank Tushar, član društva "Slovenci in Hrvatje" št. 144, York Run, Pa. Nemudoma naj se priglasi, da bom vedel, kaj mi je storiti glede društva za njega, ker br. A. Križman noče več plačevati asesmenta za njega. Rokaj prosim naj ga opozore na ta oglaš, da se javi na moj naslov: Joseph Strle, R. 3 — Box 107 — (Collier Works) Uniontown, Pa. (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PI-VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najbolj in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Člani S. N. P. J. širite svoj list in pridobivajte nove člane.

MORJE

Spisal E. Kristan.

(Dalje.)

"Vreme mi ne ugaja," je dejal Veljko. "Tisti južni oblaki so sumljivi."

"Oh, kaj vreme. Ali pogledj to morje, to vodo! Glej, kako široko se razliva solni žarki po njej. Tam, vidiš, tam je prav tako, kakor bi bilo morje posuto z lilijami, a tam, nekoliko bolj na desno ... vidiš ... kakor rdeče rože ali pa rubinčki. Pa tako široko! Oh, Veljko — ali si srečen?"

Veljko ji je stisnil roko. Niti na misel mu ni prišlo, da bi bil razlagal, kakšna zveza je med širokim morjem in njeno srečo. Tudi on se je čutil blaženega, a v njegovi sreči je bilo nekaj mehkega, milega, skoraj bi dejal žalostnega.

Kapitan se jima je približal. Na mostiču je bil sedaj prvi pomočnik.

"Jugo, jugo prihaja."

"Da, da, gospod kapitan."

"To ne bode prijetno, mlada gospa."

"O, ne bojim se, kakšen viharček bi mi celo ugajal. Ljubim viharje," je Slavka zatrjevala in veselje ji je sijalo iz oči.

"E, gospa, to se tako pravi. A kdor ve kakor jaz, kaj je morski vihar, si ga ne želi. Slu-tim, da mi bode grob v morju."

"Oh, slutnje! Jaz jih imam tudi včas, a potem se smejem sama sebi. Pa pomorščaki so menda vsi nekoliko praznoverni."

"Ze mogoče, ze mogoče."

"Saj imate soprogo, gospod kapitan, kaj ne? Torej ne smete gojiti takih misli."

"No, da, soprogo imam. Veste, za mornarja pomeni to prav malo."

"Kako to?"

"Ba, včas je človek po celo leto na morju. Žena je doma. Ali je tak človek res oženjen? No ... ne govorim o tem."

Slavko so kapitanove besede čudno dirnile. Pogledala je Veljko in opazila, da je ves blede.

"Trudna sem že, je rekla. Pojdiva v kajito!"

Veljko ji je molče podal roko, pozdravila sta kapitana in odšla v kabino, ki je bila v zadnjem delu ladje.

Zvečer je šla Slavka sama na krov. Veljko je pregledoval pomorske karte in beležil nekaj v svoj dnevnik. Kapitan se je pridružil Slavki in ji tolmačil vožnjo ladje. Govoril je suhoparno, a njegov glas in način njegovega govora je bil povsem v skladu z vso prikaznijo, v kateri je bilo nekaj zanimivega, skoro nekaj zavodljivega.

Mračilo se je že. Na zapadni strani je bilo nebo jasno-vijanjevo pobarvano, a od trenutka do trenutka je bilo temnilo. Proti severu je bilo temno-modro. Nekoliko višje se je nejasno vlekla rumenkasta proga. Na zadnjem delu ladje so sneli zastavo. Sedaj je zablesčala svetla Venera, zvezda za zvezdo se je pokazala na nebu.

"Kako je to lepo!" je Slavka vzkliknila. "Lepo? Človek se privadi tudi tega. Mornarsko življenje je že tako nekaj posebnega."

Slavka ga je vprašujoč pogledala. V njegovih očeh je plala čudna sanjavost. Gledal je v mrak, a čutil je njen pogled.

"Da, vidite. Mi smo ljudje kakor drugi. Zato hočejo, da bi za nas veljali isti zakoni kakor za druge. To pa vendar ni mogoče, kajti naše življenje je vse drugačno. ... vse drugačno."

Slavka ga ni razumela, ali njegove besede so ji bile neprijetne.

"Ljudje ne razumejo tega, ker ne žive kakor mi. Naša služba je težka in trdi moramo biti, da jo izvršujemo. A brez čutov vendar nismo. Nihče ne ve, koliko trpimo včas. Toda pozvonilo je, kličejo nas k večerji."

Ponudil je Slavki roko. Nereda se ga je oprijela in šla z njim v salon, kjer je bila večerja pripravljena. Tudi Veljko je prišel. Na "Bakaču" je bilo malo potnikov. Kmalu so bili vsi zbrani v salonu. Slavka je sedela poleg kapitana, Veljko pa na drugi strani. Bil je slabe volje. Njegova mlada soproga ga je vprašala, kaj mu je, on pa je odgovoril, da ni nič. Kapitan jo je včas pogledal s tistim sanjaviim pogledom; tedaj so Veljko zadržale ustne in oko se mu je potemnilo. Slavka je opazila to. Otroška misel ji je šinila v glavo: "Pa ne, da bi bil res ljubosumen?"

To se ji je zdelo neskončno smešno; struja njenih misli, ki je bila vedno neumljiva, je potekla takoj v drugo stran. Ako je res mogoče, da je že sedaj ljubosumen, tedaj pač zasluži, da ga malo podraži. Zaboga, da bi bil ljubosumen

na tega medveda! V očeh se ji je nekaj nasmehnilo in njen obraz je dobil prijazen izraz. Začela je koketirati s kapitanom. Samo malo. Ali Veljko je opazil vse. Oko mu je zastajalo v temni luči in v glavi se mu je zavrtelo. Slavki pa se je to zdelo komično.

Po večerji ga je nagajivo vprašala, kaj mu je, a ko ni odgovoril, se je nasmejala in zaklicala:

"Ti neumni moj Veljko! Odvadi se vendar tega! Kako moreš reči, da me ljubiš, ako mi tako malo zaupaš? Kako moreš biti ljubosumen na takega medveda?"

Veljko se je obrnil v stran. Čutil je, da je neumno, kar počenja. Ali to je zaman. To spoznanje ga ne reši njegovega trpljenja.

"Veljko, Veljko! Bodi vendar pameten! Kaj še ne veš, kako neskončno te ljubim? Zdaj, ko sva dosegla svoj cilj, pa se trpinčiš brez vzroka. Kako moreš biti ljubosumen?"

"Torej me ljubi, pa ne misli na druge reči!"

Poljubila ga je in potem sta se dolgo razgovarjala o nevažnih rečeh. Ali Veljko se je silil. Bil je prepričan, da je njegova ljubosumnost popolnoma neopravičena, a vendar se ni mogel iznebiti neke tuge, kateri sam ni vedel vzroka.

Drugo jutro je bilo morje nemirno. Od juga je pihal topel, neprijeten veter. Slavka je vprašala Veljko, ali je že pameten. On je samo pokimal. Bil je slabe volje. Nekaj ga je dražilo, a sam ni vedel kaj.

Slavko je njegovo ponašanje užalilo. "Čakaj!" si je mislila. "Sedaj te pa nalašč podražim. Saj zaslužiš."

Kadar je srečala kapitana, se mu je prijazno nasmehnila, ako je bil Veljko blizu. Ubogi mož je trpel že grozne muke in tisto staro, divje čustvo se je že oglašalo.

Opoldne je prvi poročnik naznanil, da je bolan. Zdravnik je potrdil, da je jako slab in da ne more opravljati službe. Bilo je kakor začarano: ob treh popoldne je moral tudi drugi poročnik leči; glava mu je gorela in mrzlica ga je tresla. Kapitan je zdvajal, kaj naj počne. Ravno sedaj, ko potrebuje vsakega moža.

Veljko je vprašal zdravnika, ali je bolezen častnikov nevarna. Zdravnik je odgovoril, da ni, vendar bosta oba nekaj dni nesposobna za službo. Tedaj je Veljko naznanil kapitanu, da hoče toliko časa opravljati službo na ladji. Kapitan je bil zadovoljen.

Veljko je upal, da ga služba ozdravi. Prežene mu vsaj tiste bedaste misli, ki ga mučijo. ... gotovo brez povoda.

VII.

Bila je črna noč, da si ni mogoče misliti črnejšje. Nebo je bilo vse naokrog pokrito z gostimi, težkimi oblaki, ki jih je veter gonil proti severu. A plast je bila tako debela, da je ni mogel niti toliko pretrgati, da bi se bila vsaj za trenutek pokazala vsaj ena zvezda. Nikjer ni bilo niti najmanjše svetlobe, razen par signalnih luči na "Bakaču," ki se je hrabro boril z vetrom in z valovi. A kakšen veter in kakšni valovi! ... Okroginokrog so se dvigali ogromni črni mehurji, hitro se spajali pa zopet trgali pa naraščali visoko kakor hrib, in vse to je šumelo, kakor bi bilo pod površjem sto in sto pošastnih duhov, ki mrmrajo hudobno, neumljive kletve. V besno razpenjeno morje je padal debel dež in bičal valovje, veter je žvižgal med vrvmi, stroj je enakomerno bučal. Včas je zasvetil rumen blisk akozi črno grozo — en hip je bilo videti, kakor bi se podile strahotne prikazni po morju. ... in zopet je bila črna noč.

Veljko je stal na mostiču. Zavil se je v plašč, vendar se je tresel po vsem životu. Vsak hip je pogledal na kompas. Zdaj je zaklical dve tri besede strojevodji, zdaj krmarju. In zopet se je zagledal v temno. Temno kakor tam zunaj je bilo tudi v njegovi duši. Sto misli se mu je porajalo v glavi, nobena jasna, nobena celotna. Edina misel, da je ladja v njegovih rokah, je bila določna, in čustvo odtod izvirajoče dolžnosti in odgovornosti. Ali strah ga je bilo. ... strah samega sebe, strah tistega tigra v njegovih prsih. Tema v duši — to se primeri včas, a nocoj. ... nocoj je že grozno.

Oh, tako življenje! Bolje bi bilo, da ga ni. Pa kdo je kriv? Kdo? ... Prsi se mu dvigajo, burno mu šumi kri po glavi. ... Čemu to trpljenje? Vsaka misel je bolesta. Nič ne misliti — to bi bilo najbolje. Nič ni bilo, nič. ... Ali čemu se je nasmehovala kapitanu? Čemu? ... Ah! ... V duši mu je nekaj zajčalo. Tako menda ječi ranjeni lev, kadar hoče skočiti na lovca. In ta kapitan spi sedaj. Seveda ni na vrsti za službo, ali odgovoren je prvi za ladjo. Orkan se zaganja vanjo in kapitan spi. Oh, spati, večno, večno spati, to bi bilo najbolje. ... Pjuča se jedva gibljejo, kri je lena, glava težka. (Konec prihodnjič.)